

Sygn. akt III AUa 1919/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 marca 2016 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G.

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Michał Bober
Sędziowie:	SSA Małgorzata Gerszewska SSA Grażyna Horbulewicz (spr.)
Protokolant:	sekr.sądowy Wioletta Błach

po rozpoznaniu w dniu 31 marca 2016 r. w Gdańsku

sprawy R. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o wysokość emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 22 września 2015 r., sygn. akt VI U 1082/15

I. oddala apelację;

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. na rzecz R. K. kwotę 1.800,00 (jeden tysiąc osiemset 00/100) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

SSA Małgorzata Gerszewska SSA Michał Bober SSA Grażyna Horbulewicz

Sygn. akt III AUa 1919/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 19.03.2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił ubezpieczonemu R. K. prawa do przeliczenia emerytury powołując się na treść art.55 ustawy emerytalnej, argumentując, że przepis ten ma zastosowanie do ubezpieczonych, którzy z pierwszym wnioskiem o emeryturę wystąpili po 31.12.2008 r. W uzasadnieniu decyzji wskazano, że ubezpieczony nabył prawo do emerytury od dnia 8.12.2004 r.

W odwołaniu od decyzji ubezpieczony wniósł o zmianę decyzji i obliczenie emerytury według zasad kapitałowych, powołując się na utrwalone orzecznictwo sądowe do art.55 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, którego nie

akceptuje organ rentowy interpretując cytowany przepis niekorzystnie dla ubezpieczonego. Ubezpieczony wniósł o zasądzenie na jego rzecz kosztów zastępstwa procesowego.

W odpowiedzi na odwołanie pozwany wniósł o jego oddalenie.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 22 września 2015 r. zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił, iż ubezpieczonemu R. K. przysługuje prawo do obliczenia wysokości emerytury w oparciu o art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych; twierdził, że organ rentowy ponosi odpowiedzialność za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji oraz zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. na rzecz ubezpieczonego kwotę 180 (sto osiemdziesiąt) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego.

Sąd Okręgowy powołał następujące ustalenia i rozważania, jako podstawę swojego rozstrzygnięcia.

Decyzją z dnia 22.12.2004 r. organ rentowy przyznał ubezpieczonemu od 8.12.2004 r. prawo do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach w obniżonym wieku. Wypłata emerytury podlegała zawieszeniu, ponieważ ubezpieczony kontynuował zatrudnienie. Ubezpieczony rozwiązał stosunek pracy z dniem 31.12.2004 r. Decyzją z dnia 18.01.2005 r. pozwany podjął wypłatę emerytury ubezpieczonego od dnia 1.01.2005 r. Ubezpieczony kontynuował pracę od 21.01.2005 r. Wyliczenie wysokości emerytury nastąpiło na postawie art.53 ust.3 i 4 ustawy emerytalnej.

Ubezpieczony wnioskiem z dnia 3.03.2015 r. poprosił o wyliczenie emerytury według zasad kapitałowych, powołując się na fakt kontynuowania zatrudnienia.

Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z art. 55 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ubezpieczonemu spełniającemu warunki do uzyskania emerytury na podstawie art. 27, który kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w tym przepisie wieku emerytalnego i wystąpił z wnioskiem o przyznanie emerytury po dniu 31 grudnia 2008r., może być obliczona emerytura na podstawie art. 26, jeżeli jest wyższa od obliczonej zgodnie z art. 53. Należy w tym miejscu przypomnieć, iż art. 26 przewiduje sposób wyliczenia emerytury według tak zwanych „nowych zasad” i w drodze wyjątku od art. 173 ust. 1, ten sposób obliczenia świadczenia może być stosowany- po spełnieniu warunków z art. 55 – także do osób urodzonych przed 1 stycznia 1948r.

Dalej Sąd I instancji wskazał, iż istota sporu w sprawie nie dotyczy zatem samego prawa do emerytury, lecz możliwości zastosowania jednego z wariantów jej obliczenia dla osób, które urodziły się przed 1 stycznia 1949r. i spełniły warunki nabycia emerytury według „starych zasad”, a następnie wystąpiły z wnioskiem o świadczenie po dniu 31 grudnia 2008r. oraz kontynuowały ubezpieczenie emerytalno-rentowe po osiągnięciu wieku emerytalnego przewidzianego w art. 27. Osoby te mogą mieć obliczoną emeryturę według zasad przewidzianych w art. 26 ustawy emerytalnej, a jeśli tak obliczona emerytura będzie wyższa od emerytury obliczonej według „starych” zasad” będą one miały prawo do pobierania świadczenia w wyższej wysokości.

W uchwale Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2013 r. (II UZP 4/13 OSNP 2013/21-22/257) Sąd ten wypowiedział pogląd, że ubezpieczony urodzony przed dniem 31 grudnia 1948 r., który po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego kontynuował ubezpieczenie i wystąpił o emeryturę po dniu 31 grudnia 2008 r., ma prawo do jej wyliczenia na podstawie art. 26 w związku z art. 55 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), niezależnie od tego czy wcześniej złożył wniosek o emeryturę w niższym wieku emerytalnym lub o emeryturę wcześniejszą.

W uzasadnieniu tej uchwały wskazano, że "nabycie prawa do emerytury przyjęte w ustawie emerytalnej, uwzględniając także treść art. 21 ust. 2 ustawy emerytalnej, uzasadnia twierdzenie, że na emeryturę można przechodzić kilka razy. W sytuacji zatem gdy dopuszczalne jest kilkakrotne przechodzenie na emeryturę, byłoby niezbędne zaznaczenie w art. 55 ustawy o emeryturach i rentach, że wyliczenie emerytury w powszechnym wieku emerytalnym możliwe byłoby tylko wówczas gdyby był to pierwszy wniosek o emeryturę (nabycie statusu emeryta). Takiego zastrzeżenia nie można jednak z treści tego przepisu wywnioskować, co oznacza, że ubezpieczony urodzony przed dniem 1 stycznia

1949 r., który osiągnął powszechny wiek emerytalny, kontynuował ubezpieczenie i wystąpił o emeryturę dopiero po dniu 31 grudnia 2008 r., może złożyć wniosek o wyliczenie tego świadczenia niezależnie od tego, czy wcześniej złożył wniosek o emeryturę w niższym wieku emerytalnym lub o emeryturę wcześniejszą. Przepis art. 55 tej ustawy, umożliwiając ubezpieczonym urodzonym przed 1 stycznia 1949 r. wyliczenie emerytury w wieku powszechnym według jej art. 26, "zrównuje" w pewnym sensie sytuację tych osób (urodzonych przed 1 stycznia 1949 r.) z sytuacją osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r., które (jeśli nabyły prawo do emerytury w niższym wieku emerytalnym albo do tzw. emerytury wcześniejszej) mogą, osiągając powszechny wiek emerytalny złożyć wniosek o ustalenie prawa do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym wyliczanej według art. 24 ustawy emerytalnej. Jeżeli więc nie może być kwestionowana możliwość kilkakrotnego przechodzenia na emeryturę, a w treści art. 55 ustawy brak zastrzeżenia, że wniosek o przejście na emeryturę w powszechnym wieku przez osoby objęte art. 27 ma być pierwszym wnioskiem o przejście na emeryturę (o nabycie statusu emeryta), przepis ten (art. 55 ustawy emerytalnej) należy rozumieć jako przyznający prawo do złożenia wniosku o wyliczenie emerytury w powszechnym wieku emerytalnym jeżeli ubezpieczenie było kontynuowane po osiągnięciu wieku 60/65 lat, a wniosek został złożony po dniu 31 grudnia 2008 r. niezależnie od faktu przejścia przez te osoby na emeryturę wcześniejszą lub w niższym wieku emerytalnym".

Późniejszy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2013 r. w sprawie II UK 424/12, publik. LEX nr 1341674 zawiera podobny i przekonujący kierunek wykładni przepisu art. 55 ustawy emerytalnej, zgodnie z którym przepis ten umożliwia złożenie wniosku o obliczenie emerytury w powszechnym wieku emerytalnym, jeżeli ubezpieczenie było kontynuowane po osiągnięciu tego wieku emerytalnego, a wniosek został złożony po dniu 31 grudnia 2008 r. niezależnie od faktu przejścia na emeryturę wcześniejszą lub w niższym wieku emerytalnym.

W wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 18 marca 2014 r. (III AUa 1223/13, LEX nr 1454446) Sąd ten, dzieląc poglądy Sądu Najwyższego stwierdził, że zawarta w art. 55 u.e.r.f.u.s. przesłanka kontynuowania ubezpieczenia do dnia zgłoszenia wniosku o emeryturę w powszechnym wieku emerytalnym mogłaby zostać spełniona także w sytuacji gdyby wniosek o emeryturę został złożony przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego, a po drugie z przepisu tego nie wynika, aby wniosek o emeryturę w powszechnym wieku musiał być pierwszym wnioskiem o świadczenie. Przepis art. 55 u.e.r.f.u.s. należy zatem rozumieć jako przyznający prawo do złożenia wniosku o wyliczenie emerytury w powszechnym wieku emerytalnym, jeżeli ubezpieczenie było kontynuowane po osiągnięciu tego wieku emerytalnego, a wniosek został złożony po dniu 31 grudnia 2008 r. niezależnie od faktu przejścia na emeryturę wcześniejszą lub w niższym wieku emerytalnym.

Zdaniem Sądu Okręgowego wnioskodawca spełniał warunki do uzyskania prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym, otrzymał emeryturę, kontynuował ubezpieczenie po osiągnięciu tego wieku i wystąpił z wnioskiem o przeliczenie emerytury po dniu 31 grudnia 2008 r., a zatem spełnia przesłanki do złożenia wniosku o obliczenie emerytury w powszechnym wieku emerytalnym na podstawie art. 26 ustawy emerytalnej.

Przedstawione wyżej okoliczności faktyczne i argumenty natury prawnej uzasadniały – w ocenie Sądu Okręgowego – zmianę zaskarżonych decyzji i dlatego na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. w związku z powołanymi przepisami prawa materialnego orzeczono reformatoryjnie jak w punkcie 1 wyroku.

Na podstawie art. 118 ust. 1a ustawy emerytalnej Sąd Okręgowy stwierdził też w pkt. 2 wyroku, iż organ rentowy ponosi odpowiedzialność za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Stanowisko organu rentowego prezentowane w niniejszej sprawie opierało się na oczywiście błędnej ocenie jej stanu faktycznego i prawnego, co uzasadniało wydanie tego rodzaju rozstrzygnięcia.

O kosztach orzeczono w punkcie 3 wyroku zgodnie z art. 98 k.p.c. oraz na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

Wyrok Sądu Okręgowego w całości zaskarżył Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. zarzucając naruszenie przepisu prawa materialnego tj. art. 55 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U z 2015 roku, poz. 748).

Powołując się na wskazaną podstawę apelacji skarżący wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Bydgoszczy i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację ubezpieczony wnosił o jej oddalenie i zasądzenie na rzecz wnioskodawcy kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego nie zasługuje na uwzględnienie.

Przede wszystkim dla jasności rozważań prawnych Sąd Apelacyjny musi uzupełnić ustalenia faktyczne, które Sąd Okręgowy pominął.

Z akt rentowych wynika, iż R. K. urodził się (...). Pierwszy wniosek o przyznanie prawa do emerytury złożył w grudniu 2004 roku, kiedy to ukończył 60 lat.

Decyzją z dnia 22 grudnia 2004 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych w B. przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury od (...) 2004 roku i jednocześnie zawiesił wypłatę emerytury z uwagi na kontynuowanie zatrudnienia przez ubezpieczonego (dowód; decyzja karta 47 akt rentowych).

Decyzją z dnia 18 stycznia 2005 roku emerytura wnioskodawcy została przeliczona i podjęta została jej wypłata od 1 stycznia 2005 roku w związku z rozwiązaniem stosunku pracy (dowód; decyzja karta 71 akt rentowych).

Decyzją z dnia 5 listopada 2009 roku organ rentowy przeliczył ubezpieczonemu emeryturę w związku z osiągnięciem wieku emerytalnego-65 lat (dowód karta 46 akt rentowych).

P. K. wniosek o przyznanie prawa do emerytury złożył 5 marca 2010 roku (dowód; wniosek o emeryturę E1 w pliku E1 akt rentowych).

Decyzją z dnia 15 marca 2010 roku organ rentowy przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury od 1 marca 2010 roku tj. od miesiąca, w którym został zgłoszony wniosek o emeryturę (dowód; decyzja karta 12 ar).

W aktach rentowych znajdują się informacje o dochodach osiągniętych przez ubezpieczonego z tytułu kontynuowania zatrudnienia już po osiągnięciu wieku emerytalnego np. karta 21 ar i karta 4 pliku (...).

Wniosek o ponowne obliczenie emerytury ubezpieczony złożył w dniu 3 marca 2015 r.

Odnosząc się do treści apelacji Sąd Apelacyjny zauważa, że jedyny zarzut apelacji dotyczy wykładni art. 55 ustawy emerytalnej. Zasadniczo według organu rentowego obliczenie emerytury na podstawie art. 26 w zw. z art. 55 tej ustawy może nastąpić jedynie w sytuacji ubezpieczonego, który - pomimo przyznania emerytury na "starych zasadach" - nie pobrał wcześniej przyznanej emerytury, choćby za jeden miesiąc.

Wykładnia art. 55 ustawy emerytalnej została dokonana przez Sąd Najwyższy, a także sądy powszechne. Zgodnie z tą wykładnią, istnieje możliwość obliczenia emerytury przysługującej na podstawie art. 27 według zasad wynikających z art. 26 w zw. z art. 55 ustawy emerytalnej. Dotyczy to ubezpieczonego:

- urodzonego przed dniem 1 stycznia 1949 r.
- który kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w tym przepisie wieku emerytalnego, tj. po ukończeniu 65 lat w przypadku mężczyzny
- który z wnioskiem o przyznanie emerytury wystąpił po dniu 31 grudnia 2008 r.,

Prawo do takiego obliczenia emerytury jest niezależne od faktu przejścia przez ubezpieczonego na emeryturę wcześniejszą lub w niższym wieku emerytalnym.

Orzecznictwo przyjmujące taką wykładnię jest jednolite i utrwalone (orzeczenia SN: uchwała z 4 lipca 2013 r., II UZP 4/13; wyrok z 10 lipca 2013 r., II UK 424/12, wyrok z 29 stycznia 2014 r., I UK 411/13, wyrok z 19 marca 2014 r. I UK 345/13, wyrok z 10 lipca 2013 r., II UK 424/12, wyrok z 7 listopada 2013 r., II UK 143/12 oraz z 9 września 2013 r., II UK 23/13; wyroki sądów apelacyjnych: wyrok SA w Rzeszowie z 9 lipca 2013 r., III AUa 302/13, wyrok SA w Białymstoku z 8 stycznia 2014 r., III AUa 691/13, wyrok SA w Lublinie z 19 marca 2015 r., III AUa 58/15, wyrok SA w Gdańsku z 18 marca 2014 r., III AUa 1223/13). Nie ma potrzeby powtarzania argumentów przemawiających za takim stanowiskiem. Wykładnię tę podziela również Sąd Apelacyjny.

Z art. 55 ustawy emerytalnej nie wynika, aby formułowano dodatkowy wymóg możliwości obliczenia emerytury, na podstawie art. 26 w zw. z art. 55 ustawy emerytalnej, w postaci nieuzyskania czy uzyskania lecz niepobierania emerytury w wieku obniżonym, czy tzw. emerytury wcześniejszej.

Z mocy art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 5 marca 2015 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. 2015.552)[,]do ustawy emerytalnej został dodany art. 55a. Zmiana ustawy emerytalnej weszła życie od 1 maja 2015 r, zatem już po złożeniu wniosku o ponowne przeliczenie emerytury przez ubezpieczonego.

Art. 55a ustawy emerytalnej ma następującą treść:

1. Przepis art. 55 stosuje się również do ubezpieczonego, który miał ustalone prawo do emerytury przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę, o której mowa w art. 27.
2. Jeżeli ubezpieczony pobierał emeryturę, do której miał ustalone prawo przed ustaleniem prawa do emerytury z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego, określonego w art. 27 ust. 2 i 3, podstawę obliczenia emerytury zgodnie z art. 26 pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne.
3. Prawo do emerytury ustalone przed osiągnięciem wieku emerytalnego, określonego w art. 27 ust. 2 i 3, ustaje z dniem, od którego została przyznana emerytura na podstawie art. 27, obliczona zgodnie z art. 26.

W uzasadnieniu projektu ustawy zmieniającej wskazano argumentację przemawiającą za ustanowieniem art. 55 oraz dodaniem art. 55a: "Wprowadzono taką możliwość dla osób urodzonych przed 1949 r., aby zachęcić je do rezygnacji ze zgłoszenia wniosku o wcześniejszą emeryturę oraz do opóźnienia przejścia na emeryturę z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego. Propozycja dodania art. 55a wynika z faktu, iż obecnie przepis art. 55 ustawy nie ma zastosowania do ubezpieczonego urodzonego przed 1949 r., który przed osiągnięciem wieku emerytalnego, miał ustalone prawo do wcześniejszej emerytury i pobierał to świadczenie".

Zestawienie treści art. 55a z uzasadnieniem projektu ustawy zmieniającej wskazywałoby na stanowisko projektodawcy, że artykułu 55 ustawy emerytalnej, przed 1 maja 2015 r., nie stosowało się do ubezpieczonego, który miał ustalone prawo do emerytury przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę, o której mowa w art. 27 i pobierał świadczenie.

Stanowisko projektodawcy i ustawodawcy, które wynika z treści art. 55a i uzasadnienia projektu ustawy zmieniającej prowadziłyby do uznania, że ugruntowana w orzecznictwie wykładnia była błędna, ponieważ dokonując prawotwórczej zmiany tekstu prawnego, ustawodawca ją zakwestionował. Wypowiedziany został pogląd, że "Nie sposób (...) zakładać wadliwości zgodnej orzeczniczej wykładni tekstu prawnego sprzed nowelizacji, a zbieżnej z treścią przepisów po zmianie, bo to godziłoby w pewność prawa" (op. cit., str. 181). Argument dotyczący pewności prawa, w ocenie Sądu Apelacyjnego jest przekonujący.

Zmiana zgodnej orzecniczej interpretacji prawa pod wpływem nowelizacji, która weszła w życie od 1 maja 2015 r., prowadziła w praktyce do zmiany prawa z mocą wsteczną. Wobec istnienia zgodnej wykładni, rzeczywisty skutek nowelizacji (dodania art. 55a), w zakresie art. 55 ustawy emerytalnej, jest zmianą normatywną, a nie jedynie zmianą dotyczącą interpretacji tekstu prawnego. Z treści przepisów ustawy zmieniającej, ani ogólnych zasad prawa międzyczasowego (*lex retro non agit*) nie wynika natomiast wsteczne działanie dokonanej zmiany.

W postępowaniu sądowym w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych badana jest legalność decyzji i orzekanie o niej możliwe jest tylko przy uwzględnieniu stanu faktycznego i prawnego istniejącego w chwili jej wydawania. Zasada jest zatem, iż sąd ocenia legalność decyzji organu rentowego według stanu rzeczy istniejącego w chwili jej wydania.

W tym, miejscu jedynie przypomnieć wypada, że decyzja organu rentowego będąca przedmiotem rozważań Sądu Apelacyjnego w niniejszej sprawie została wydana w dniu 19 marca 2015 roku, a zatem przed wejściem w życie omawianej wyżej nowelizacji ustawy emerytalnej, która weszła w życie z dniem 1 maja 2015 roku.

Z tych względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 kpc apelację oddalił, a na podstawie art. 98 kpc i § 6 pkt. 5 w zw. z § 13 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenie przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 461) zasądził na rzecz wnioskodawcy kwotę 1800 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

Sąd Apelacyjny miał na uwadze, iż sprawa dotyczy wysokości emerytury, a wartość przedmiotu sporu została określona przez organ rentowy w piśmie z dnia 18 grudnia 2015 roku na kwotę 25,303.11 złotych, tyle w skali 12 miesięcy wynosi różnica pomiędzy emeryturą wypłacaną ubezpieczonemu, a tą, której wypłaty domagał się w tym postępowaniu.

SSA Grażyna Horbulewicz SSA Michał Bober SSA Małgorzata Gerszewska